

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INTERFAOL METODLAR

Toshkent viloyati Zangiota tumani 19-sonli umumiy o'rtta ta'lim maktabi

ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Mirahmedova Umida.

Annotatsiya. Ushbu maqolada ona tili va adabiyot darslarida interfaol usullarni qo'llash orqali o'quvchilarni darsga bo'lgan qiziqishlarini oshirishi hamda didaktik o'yinlardan foydalanish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: interfaol, dars, usul, metod, texnologiya, zamonaviy, innovatsion

Bugungi kunda zamon talabiga mos dars tashkil etish davr talabidir. Ona tili va adabiyot darslarida innovatsion zamonaviy o'qitishning metodikasi barkamol, komil insonning madaniyatini shakllantirishga qaratiladi. Ona tili va adabiyot darslaridagi interfaol usullar o'quvchilarni harakatga keltiruvchi, olg'a boshlovchi, taraqqiy ettiruvchi kuchdir. Ta'lim-tarbiya jarayonida yillar davomida qo'llanilib kelinayotgan an'anaviy ta'lim o'rniga o'qitishning ilg'or shakllari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion usullar singari bir qator yangi tushunchalar kirib kelmoqda. Xo'sh, pedagogik texnologiyalar biz pedagoglarga qanday qulaylik va imkoniyatlar yaratib berayotir? Birinchidan, zerikarli darslar o'rniga o'quvchining ijodiy faolligini amalga oshiruvchi darslar; Ikkinchidan, darslardagi maksimal darajadagi faollikka erishish imkoniyati; Uchinchidan, o'qituvchi energiyasining tejalishi; To'rtinchidan, o'qituvchi shaxsida dars mashg'ulotidan qoniqish hissining yuzaga kelishi; Beshinchidan, o'quvchilarning o'tilayotgan mavzuni o'zlashtirishi yaxshi bo'lishining ta'minlanishi va h.k. Biroq, pedagogik texnologiyalarning barchasini ham kimyo fanini o'qitishga tadbiiq qilinishi biroz muammolar tug'diradi. Faylasuflardan birining "O'yin barcha yoshdagilar uchun sevimli mashg'ulot turidir", - deb aytgan fikrida jon bor. Aynan ta'lim jarayoniga tadbiiq

qilinayotgan didaktik o'yinlar vositasida o'quvchilar harakatga keladi, ularning faolligi rag'batlantiriladi, sinfda ijobiy muhit shakllanadi. Natijada o'quvchi passiv eshituvchidan faol ta'lim oluvchi obraziga o'tadi. Dars o'tishning zamonaviy metodlarini bugungi kunda Ziyonet dan yoki INTERNETdan topish mumkin. Turli xil innovatsion metodlar bor. O'yin texnologiyalaridan tashqari interfaol metodlardan "Aqliy hujum", "6x6x6", "Bahs-munozara", "Savol bering", "Kichik guruhlarda ishlash", "Burchaklar metodi", "Kubiklar", "Pinbord", "Bumerang", "Skarabey", Roven diagrammalari", "Blits-o'yin", "Klaster", "Loyihalash", "Zanjir", "Insident", "Sinkveyn", "Muzyorar", "Debat" kabilarni sanab o'tish mumkin. Bu metodlar sinfda o'rganiladigan mavzular yuzasidan muammoli vaziyatlarni yaratishga, mavzuni muhokama qilish asosida bahs - munozara orqali muammo yechimini topishda yaqindan yordam beradi. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish dars samaradorligini oshiruvchi vositadir. Bu ta'lim o'quvchilarning bilimlarini mustaqil egallashga undovchi o'qitishning muammoli uslubidir. Ona tili va adabiyot darslarida interfaol usullardan eng samaralilaridan "Muammo" texnologiyasini qo'llash qo'llash foydalidir. Jadval holatida guruhlar o'z muammolarini quyidagicha tuzishlari mumkin: Muammo texnologiyasi: Muammoning turi; Muammoning kelib chiqish sabablari; Muammoning hal etish yo'llari va takliflar. "Muammoli vaziyat" usuli uchun tanlangan muammoning murakkabligi ta'lim oluvchilarning bilim darajalariga mos kelishi zarur. Ular qo'yilgan muammoning yechimini topishga qodir bo'lishlari kerak, aks holda yechimni topa olmaslik, ta'lim oluvchilarning qiziqishlari so'nishiga, o'zlariga bo'lgan ishonchlarining yo'qolishiga olib keladi. "Muammoli vaziyat" usuli qo'llanilganda ta'lim oluvchilar mustaqil fikr yuritishni, muammoning sabab va oqibatlarini tahlil qilishni, uning yechimini topishni o'rganadilar. Ta'limning ushbu turiga muvofiq talabalar bilan munozaralar, didaktik o'yinlar maxsus ijodiy topshiriqlar o'tqaziladi. Yangi pedagogik texnologiyalarga muvofiq talaba ona tili materiallarini tayyor holda o'zlashtirmay, uni izlashi, ijodiy faoliyat ko'rsatishi

zarur. O'quvchilar o'yinda ishtirok etib, birgalikda masalani hal qiladilar, birlari bilan muloqotga kirishadilar, o'rtoqlarining fikrlarni tinglashni o'rganadilar, jamoa bo'lib topshiriqlarni bajarishda o'quvchilarning turli imkoniyatlaridan foydalanadilar, bolalar amaliy faoliyatlarida tez idrok qiluvchi, tanqidiy baho beruvchi, tirishib, astoydil ishlovchi, ehti?tkor, xatarli o'rtoqlarini bilib oladilar. Eng muhimi har bir o'yinda o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan natijani yaqinligi (o'yinni tugallanishi) o'quvchilarni maqsad(g'alaba)ga erishishga va unga erishish yo'llarini anglashga (boshqalardan ko'proq bilish zarur) rag'batlantiradi.

Savol berish orqali o'qitish usuli. O'qituvchi o'quvchilar oldiga savollarni ko'ndalang qilib qo'yadi va bu bilan ularni berilgan ma'lumotni yana takrorlashga undaydi. Shu tariqa ularni o'qituvchi tomonidan qo'llanilgan og'zaki va boshqa aloqa uslublarini tushunib yetganliklari aniqlanadi.

Muhokama usuli. O'quvchilarga suhbatlashish, masalalarga oydinlik kiritish, savollar berish, shuningdek, ma'lumotni o'zaro va o'qituvchi bilan muhokama yo'li bilan tahlil qilish taklifi kiritiladi.

Bahs-munozara usuli. O'quv guruhini ikki guruhga bo'lgan holda, biror mavzu bo'yicha o'zaro baxs, fikr almashinuv tarzida o'tkaziladi.

Boshqalarni o'qitish orqali o'rganish usuli. Bu usulda ta'lim oluvchilar belgilangan mavzu yoki qo'yilgan muammo bo'yicha bir - birlariga axborotlarni almashadilar va o'z bilganlarini boshqalarga o'rgatadilar.

Xulosa qilib aytganda, darsga qo'yiladigan asosiy talablardan biri -ta'lim metodlari va usullarini bir- biri bilan mustahkam bog`lab olib borish samaradorligini oshirishdir. Didaktik o'yinli metodlar o`quvchi faoliyatini faollashtirish va jadallashtirishga asoslangan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.N.Sayidaxmedov. Yangi pedagogik texnologiyalar mohiyati. "Xalq ta`limi", 1999.

2.B. Farberman. Ilg`or pedagogik texnologiyalar. - T., 2000.

3.Tolipov O`., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbiqiy asoslari.- T.: 2005.